

TEMA: MEDIJŲ VAIDMUO VISUOMENĖJE

TEMOS AKTUALUMAS. Kokį vaidmenį šiuolaikinėje visuomenėje atlieka tradicinės ir naujosios medijos? Kokią įtaką masinės komunikacijos priemonės daro kultūros, pasaulėžiūros, socialinių įpročių, individualių pomėgių formavimuisi, stereotipų kūrimui, kaip veikia kasdieninę tikrovę, keičia vertybes, kokią vietą medijų globalizacija turi pokyčiams visuomenėje? Sparčiai išpopuliarėjusios socialinės medijos transformuoja ne tik bendravimo kultūrą, tačiau tampa pilietiškumo ugdymo, demokratinių idėjų sklaidos įrankiu arba manipuliavimo priemone. Kaip susivokti šiuose technologijų amžiaus virsmuose? Turime atpažinti, kokį poveikį medijos daro visuomenei ir kiekvienam jos nariui.

METODINIAI SIŪLYMAI. Ši pamoka skirta *pilietiškumo pagrindų, etikos, lietuvių kalbos ir literatūros* mokytojams. Per kitų dalykų – istorijos, menų, informacinių technologijų – pamokas su mokiniais taip pat gali būti nagrinėjama ir vertinama medijų įtaka, daroma per populiariąją kultūrą, diskutuojama dėl saugaus ir korektiško bendravimo internete ir informacijos apie asmenis viešojoje erdvėje teikimo ir kt.

TEORINĖ MEDŽIAGA

MEDIJŲ VAIDMUO VISUOMENĖJE

Tradicinės ir naujosios medijos

Plačiąja prasme medijos – tai komunikacijos priemonės informacijai perduoti. Medijoms priskiriama audiovizualinė produkcija, internetas, žiniasklaida ir kt. (Audiovizualinių medijų žodynas).

Medijos yra *masinės komunikacijos* priemonės, t.y. jos sukurtos pasiekti kiek galima platesnę auditoriją. Štai keli pavyzdžiai: televizija, radijas, kinas, laikraščiai, žurnalai, knygos, afišų lentos, internetas ir kt. Medijų sąvoka apima ir asmeninės komunikacijos priemones (mobiliuosius įrenginius ir veiklą juose – atvaizdų, tekstinių žinučių siuntimą ir pan.), interneto pokalbių svetaines, tinklaraščius, socialinius tinklus.

Prieš porą dešimtmečių šalia tradicinių medijų įsivyravusios taip vadinamos „naujosios“ medijos – internetas, mobilieji telefonai, skaitmeninė komunikacija, – žaibiškai persmelkė daugumą

asmeninio, akademinio, politinio, ekonominio gyvenimo sferų. Šios naujovės milžinišku mastu išplėtė edukacijos, pramogų pramonės plėtros galimybes, asmeninės raiškos ir socialinių santykių horizontus, tapo nepamainomu resursu mokslinei tiriamajai veiklai.

Naujosios ir tradicinės medijos tapo mūsų gyvenimo dalimi. Be abejonės, jos daro galingą kultūrinį poveikį planetos žmonėms: medijų produktai informuoja mus apie tai, kas vyksta pasaulyje, yra pramogų šaltinis, leidžia bendrauti su didesne pasaulio bendruomene. Tačiau kartais jos gali sukelti tam tikrą sukrėtimą: tokie įvykiai kaip masinės komunikacijos priemonių įsibrovimas į privačią erdvę ar visuomenėje priimtų etikos normų pažeidimas, primena žmonėms apie medijų galią ir skatina tapti labiau sąmoningus. Svarbu įsisąmoninti, jog medijoms persmelkiant visą aplinką verta apmąstyti savo santykį su jomis.

Medijų vaidmenys

Medijos atlieka skirtingus vaidmenis demokratinėje visuomenėje:

- renka informaciją, apdoroja ją, sistemina, pateikia laikydamosi etikos normų;
- užtikrina nuomonių įvairovę;
- puoselėja bendražmogiškas vertybes, formuoja socialinius įpročius;
- padeda visuomenės nariams bendrauti vienas su kitu;
- prisideda prie brandžios visuomenės kūrimo;
- prižiūri, kad turintys galią – valdantieji, įvairios viešos ir privačios organizacijos, politinės, ekonominės struktūros – atsakingai naudotųsi įtaka. Medijos informuoja visuomenę apie galimus piktnaudžiavimo atvejus, tokiu būdu užtikrina skaidrumą;
 - suteikia platformą viešiesiems debatams, pilietinėms diskusijoms, iniciatyvoms ir palaiko demokratinius procesus;
 - skatina kultūrinius mainus;
 - padeda saugoti kolektyvinę atmintį, kultūros paveldą;
 - išlaiko pusiausvyrą tarp piliečių teisės į privatumą ir visuomenės teisės žinoti;
 - prisideda formuojant asmeninį ir nacionalinį tapatumą;
 - užtikrina piliečių teisę į saviraiškos laisvę, žodžio laisvę.

Medijos mūsų aplinkoje

Medijų produktus naudojame dirbdami, ilsėdamiesi, studijuodami, pramogaudami – skirtingos medijos patenkina skirtingus poreikius. Naujienos iš viso pasaulio mus gali sieti kaip pasaulinę auditoriją. Globalią auditoriją sieja ir pramogų kultūra, populiarioji kultūra, kuri seniai peržengė šalių sienas. Šalia pramogų funkcijos reikia pabrėžti ugdymo funkciją, kuri darosi vis svarbesnė, jos įtaka didėja namuose, mokyklose. Įprastai žmonės yra linkę pasirinkti tokius informacijos šaltinius, medijų turinį, idėjas, kurios sustiprina jų pačių pasaulėžiūrą, vertybes, savęs supratimą. Knygos, TV, internetas ir kitos medijos suteikia daugybę informacijos, tad vienu iš esminių klausimų tampa jos patikimumas.

Medijos vis labiau praplečia tiek mūsų žinias apie pasaulį, tiek mūsų patirtį; vis daugiau žmonių įvairias patirtis susirenka per medijas, o ne išgyvendami, išbandydami patys. Medijos formuoja mūsų pomėgius, vartojimo įpročius.

Dažnai medijos skatina aktyvų dalyvavimą. Žmonės kartu žiūri TV, žaidžia žaidimus internete, eina į kiną. Medijų vartotojai (žiūrovai, klausytojai, skaitytojai) per įvairias medijas, kanalus, programas gali jaustis vienijančios bendruomenės dalimi. Socialiniai tinklai keičia šiuolaikinę bendravimo kultūrą. Medijos gali būti pasitelkiamos siekiant atnešti teigiamus demokratinius pokyčius, tačiau gali tarnauti kaip gąsdinimo, propagandos įrankis. Plėsdamos galimybes bendrauti nuotoliniu būdu ar jaustis didesnės skaitmeninės bendruomenės dalimi, jos didina socialinę atskirtį tarp aktyviai besinaudojančių medijomis ir tų visuomenės narių, kurie neturi priėjimo ar informacinio raštingumo įgūdžių.

Kiekvienas žmogus turi savo santykį su medijomis, kuris apima diskusijas apie medijų pateikiamą informaciją, turinio pasirinkimą, vartojimo įpročius – kitaip tariant, medijų ir informacinio raštingumo įgūdžius. Šis santykis padeda mums užmegzti tam tikrą „dialogą“ su medijų tekstu – lyginame jį su savo turimomis patirtimis, požiūriu.

Medijos veikia ir darbo rinką: šioje sferoje nuolat sukuriamos naujos darbo vietos, daugelyje įstaigų auga informacijos vadybos svarba.

Medijos ir populiarioji kultūra

Populiarioji kultūra, smarkiai paveikta masinės komunikacijos priemonių, persmelkia mūsų kasdienį gyvenimą. Anksčiau žiniasklaida labiau orientavosi į žinių, informacijos pateikimą, tačiau

plečiantis vartotojiškumui, vis labiau iškilo pramoginis formatas. Pastaraisiais dešimtmečiais didelis dėmesys čia skiriamas pramogoms. Tai susiję ir su globalizacija, nes daugelis pramoginių produktų skirti tarptautinei rinkai (pavyzdžiui, įvairūs realybės, talentų šou).

Populiariosios kultūros atstovai kurdami savo įvaizdį prisiima tam tikrus vaidmenis ir siunčia daugybę skirtingų žinučių apie kultūros vertybes. Jie gali skatinti sakyti tiesą, užtušuoti ar išryškinti socialines problemas, pateikti konkretų pavyzdį apie tai, kas turėtų būti laikoma vertybe. Vienas populiariosios kultūros bruožų – vartotojai lengvai susitapatina su jos herojais bei jos propaguojamomis vertybėmis, peršama mintis, kad pats gali tapti žvaigžde ar bent jau visapusiškai vadovautis žvaigždžių pavyzdžiu. Tačiau populiarioji kultūra neturėtų būti pagrindine elgesio ir pasaulėžiūros mokytoja. Populiarios kultūros pavyzdžius verta analizuoti kritiškai ir atskirti įvaizdį nuo jį įkūnijančio asmens.

Medijos ir stereotipai

Medijos, atspindėdamos pasaulį, neišvengiamai jį supaprastina. Žiniasklaida negali perteikti viso situacijos konteksto, todėl naudoja atrankos ir supaprastinimo metodus, o tai atveria kelia formuotis stereotipams.

Tarptautinių žodžių žodyne *stereotipas* apibrėžiamas kaip visuomenės sąmonėje funkcionuojantis supaprastintas, schematizuotas, emociškai nuspalvintas kokio nors objekto vaizdinys. Kitaip tariant, tai paviršutiniškas reiškinių vertinimas, grupei žmonių lyg užklijuota etiketė. Stereotipai dažnai kelia įtampas visuomenėje, skatina neigiamą nuostatą prieš kai kurias žmonių grupes ir net veikia mūsų elgseną. Nors visi stereotipai yra apibendrinimas, ne visi apibendrinimai yra stereotipai. Stereotipai dažniausiai būna itin supaprastininti įsivaizdavimai, plačiai paplitę kai kuriose visuomenėse. Tai tarsi kultūrinės mitologijos, egzistuojančios tam tikoje visuomenėje, atkartojimas.

Medijos pristato įvairių socialinių vaidmenų modelius, daro įtaką bendroms socialinio elgesio kategorijoms: nuo stiliaus, laisvalaikio, pomėgių elementų iki mūsų požiūrio į kitas tautas ir kitų žmonių požiūriui į mūsų tautiečius, grupuodama pagal demografines ir kultūrinės charakteristikas. Socialiniai santykiai iš dalies netgi yra palaikomi nusistovėjusio supratimo arba stereotipų, kuriuos apie žmonių grupes formuoja medijos. Ypač ryškus medijų vaidmuo formuojant nuomonę apie lyčių vaidmenis. Atlikta nemažai tyrimų, analizuojančių medijų pristatomus moterų ir vyrų įvaizdžius, ypač televizijos programose ir reklamose. Nors pastebima tam tikrų pokyčių, vis

dėlto populiariausiu laiku televizijos laidose vyrai vaizduojami dažniau nei moterys. Šios yra jaunesnės nei vyrai ir paprastai atlieka pagalbininkų vaidmenį – pvz., dažnai populiarios programos vedėjas yra vyras, o jam talkina simpatiškos, seksualios merginos. Taip perteikiamas tam tikras vertybinis požiūris.

Taip pat labai paplitę rasiniai ir etniniai stereotipai, kurie galioja nepaisant dešimtmečius trukusių pastangų juos išrauti, pradedant judėjimu už žmogaus teises, baigiant dabartinėmis iniciatyvomis propaguoti multikultūrizmą.

Stereotipai lengviau priimami tais atvejais, kai medijų vartotojas neturi asmeninės patirties apie jų skleidžiamą žinią. Kad sugriautų stereotipus, žmogus turi susipažinti su kitų medijų teikiama informacija, ugdyti kritinio mąstymo gebėjimus ir analizuoti alternatyvas. Taip pat svarbu naudotis medijomis stereotipus laužant.

Detalesniam įsigilinimui į medijų ir stereotipų santykį galima pasinaudoti pamokos „Medijos ir stereotipai“ medžiaga.

Medijos – istorinio paveldo ir nacionalinio tapatumo saugotojos

Medijos vaidina svarbų vaidmenį formuojant tautinę tapatybę, stiprinant nacionalinę vienybę. Medijų įtaka kultūrai vis auga.

„Galima sakyti, jog internetas tapo mūsų atminties tęsiniu ir saugykla. Kasdien naudodamiesi paieškos sistema google vis mažiau stengiamės įsiminti ir savo atmintį deleguojame naršyklei. Ji tampa tarytum bendromis mūsų visų smegenimis. Taip internetas pasidarė svarbia istorinių bei asmeninių faktų ir pasakojimų saugykla, kuri formuoja mūsų kultūrinę ir individualią atmintį, formuoja mūsų asmeninį ir nacionalinį tapatumą“ (*Kostas Kajėnas ir Monika Midverytė: „Medijų raštingumas. Nacionalinis tapatumas ir medijos“*: <http://www.bernardinai.lt/tv/laiduciklas/mediju-rastingumas> - siūlome jums pažiūrėti jų parengtą vaizdo įrašą).

Socialiniai tinklai – pilietiškumo ugdymo platforma

Tinklo auditorija nebėra pasyvus skaitytojas ar naršytojas, tačiau imasi aktyvaus vaidmens įvairiose diskusijose, kuria turinį, dalijasi, komentuoja. Tad būtent čia, tapdami skaitmeninės bendruomenės nariais, galime atrasti naujas socialines galimybes.

Pastaraisiais metais sparčiai išpopuliarėję socialiniai tinklai laikomi naudingų ir nepakeičiamu naujienų šaltiniu, bendravimo priemone, kuri padeda greitai gauti įvairios

informacijos, skatinti pilietinį sąmoningumą, diskusijas, plėsti kultūrinį akiratį. Lietuvoje tai labai paveiki priemonė paskleisti žinių greitai, norint pakviesti dalyvauti akcijoje, renkant parašus peticijoje ar kviečiant į renginius, dalijantis nuomonėmis.

Tad socialinės medijos naudojamos ne tik dalintis informacija su draugais – skelbti nuotraukas ar atnaujinti profilio būseną, tačiau tapo nepamainoma priemone ir politikams skleisti savo viziją, įvairioms institucijoms pranešti apie savo veiklą. Žiniasklaidos priemonės taip pat labai aktyviai naudojasi socialiniais tinklais transliuodamos savo žinias.

Socialiniai tinklai padeda greitai, operatyviai pateikti naujausią informaciją čia ir dabar. Kaip žinoma, jie tapo vienu svarbiausių variklių skleidžiant žinią apie demokratinius judėjimus, sukėlusius „Arabų pavasarį“. Socialiniai tinklai padėjo ne tik bendrauti judėjimo dalyviams tarpusavyje, pranešti apie renginius, demonstracijas, tačiau ir informuoti likusį pasaulį.

Socialiniai tinklai gali tapti propagandos įrankiu

Tačiau socialiniai tinklai gali tapti propagandos įrankiu. Su socialinėmis medijomis Artimuosiuose Rytuose susijusi ir kita tendencija – pasiskelbusiosios Islamo valstybės informacijos sklaida žiniasklaidoje, ypač socialiniuose tinkluose. Islamo valstybės teroristai naudoja socialines medijas kaip propagandos įrankį. Tad čia iškyla klausimas: ar dera žiniasklaidos priemonėms rodyti ISIS vaizdo įrašus, nuotraukas, kuriose rodomi susidorojimai? Ar tai padeda demokratijos sklaidai, ar sėja baimę ir propaguoja teroristinės organizacijos ideologiją?

Žiniasklaida, saviraiškos laisvė ir demokratija

Žiniasklaida, saviraiškos laisvė ir demokratija. Žiniasklaida suteikia žmonėms informaciją, kad jie laisvai ir savarankiškai galėtų susidaryti savo nuomonę įvairiais klausimais. Kartais susiduriame su dilema: ar saviraiškos laisvė, noras informuoti turi ribas, kas jas apibrėžia?

Prieš keletą metų iškilo WikiLeaks fenomenas. WikiLeaks organizacija skelbėsi siekianti sukurti teisingumą ir ginti saviraiškos laisvę, publikuodama įslaptintus duomenis. Viena vertus, tai leido visuomenei sužinoti apie neteisėtus veiksmus, tačiau kita vertus, sukėlė grėsmes JAV karių, kurie kaunasi užsienio teritorijose, saugumui, bei visuomenės pasitikėjimui savo valstybės pareigūnais, kitų valstybių pasitikėjimui JAV kaip partnere.

E. Snowdeno atvejis. Informacinių technologijų specialistas E. Snowdenas turėjo priėjimą prie slaptos JAV Nacionalinio saugumo agentūros (NSA) informacijos. 2013 m. jis su slaptais

dokumentais iš tuometinės savo tarnybos vietos išvyko į Honkongą ir pradėjo viešinti informaciją apie NSA sekimo programas. Jo atskleisti duomenys visame pasaulyje sukėlė pasipiktinimą dėl JAV šnipinėjimo mastų.

Tiek WikiLeaks, tiek E. Snowdeno vykdytų įslaptintų dokumentų paviešinimo atveju kyla klausimai: geros ar blogos įtakos tai turėjo demokratijai? Kiek jų veikla pasitarnavo demokratijai?

KLASĖ: 11–12

TRUKMĖ: 3–4 PAMOKOS

MOKINIŲ PASIEKIMAI

1. Nusakyti demokratinės žiniasklaidos principus ir paaiškinti nepriklausomos žiniasklaidos vaidmenį demokratinėje valstybėje.
2. Atsirinkti ir kritiškai vertinti informaciją, pateikiamą įvairiais informacijos kanalais (laikraščiu, televizijos, radijo, interneto portalų, socialinių tinklų).
3. Paaiškinti, kas yra mąstymo stereotipai ir kaip jų išvengti.
4. Apibūdinti, kas būdinga šiuolaikinei kultūrai ir šiuolaikinei visuomenei, aiškintis, kurios vertybės yra pastovios, o kurios kinta. Vertinti populiariosios kultūros pozityvius ir profesionalius aspektus ir išvelgti galimas paviršutiniškumo apraiškas.

MOKYMOSI UŽDAVINIAI

1. Paaiškinti, kokią įtaką medijos daro socialiniams ir kultūriniais pokyčiams visuomenėje.
2. Aiškinti pagrindinius medijų atspindimus stereotipus.
3. Diskutuoti apie socialinių tinklų vaidmenį ugdant pilietiškumą, įvardinti galimas propagandos grėsmes.
4. Analizuoti medijų įtaką nacionalinės tapatybės ugdymui.
5. Įvertinti medijų reikšmę demokratinėms procesams visuomenėje.

MOKYMOSI VEIKLOS

1. Pamokos pradžioje pradedama **diskusija**, kuri sudomintų mokinius. Jų prašoma įsivaizduoti, kad *pusė klasės* mokinių namie turi visas šiuolaikines informacines priemones, o *kita dalis* klasės gyvena nuošaliame kaime ar net didmiesčio bute, tačiau neturi nei televizoriaus, nei kompiuterių su internetu prieiga, nei išmaniųjų telefonų, nei spaudos, nei radijo imtuvų. Užduodami atvirojo tipo klausimai: *Jei turite visas informacijos priemones, kokias medijų pateiktas aktualias temas norėtumėte aptarti su klasės draugais ir šeimos nariais? Kada suvokiate ir jaučiate, kad esate didesnės auditorijos (pvz., visos šalies žiūrovų) dalis? O jei neturite prieigos prie šiuolaikinių informacijos priemonių ar reikalingų įgūdžių jomis naudotis, kokias grėsmes, jūsų nuomone, kelia skaitmeninė atskirtis? Jei neturite prieigos prie interneto, kokių paslaugų negaunate, kokia*

informacija tampa neprieinama? Klausimas visai klasei: *Kaip užtikrinti informacijos prieigą visiems ir kodėl tai svarbu galvojant apie pokyčius visuomenėje?*

2. Teorinės medžiagos **vaizdinė pateiktis**. Mokytojas pristato (10–15 min.) skaidres „Medijų įtaka visuomenei“ (žr. 1 priedą), iš kurių mokiniai gaus informacijos, reikalingos tolesnei diskusijai. Įvardijamas diskusijos *tikslas*: išanalizuoti ir visapusiškai įvertinti medijų vaidmenis ir įtaką įvairioms visuomenės gyvenimo sritims.

3. Mokiniai suskirstomi į 5 darbo grupes – 1,2,3,4 ir 5 žurnalistinį ratelį. Taikomas mokymo(-si) metodas „Žinių ratelis“ (žr. *Ugdymo metodai*).

Diskusija „**Žurnalistų 1-ajame ratelyje**“: **kokios laidos pačios populiariausios ir kas lemia jų populiarumą?** Diskusija organizuojama pagal mokymo(-si) metodą „Žinių ratelis“ (žr. *Ugdymo metodai*). Mokinių darbo grupė nagrinėja potemę *Medijos ir populiarioji kultūra* (Teorinė medžiaga, 3-4 p.). Užduodami įvadiniai klausimai, kurie pagyvins diskusiją ir padės nenukrypti nuo temos: *Kokias žinote pramogines laidas, kurios populiarios tarptautiniu mastu, yra parengtos pagal tą patį modelį? Kokios lietuviškos pramoginės programos galėtų būti joms atsvara ir ne mažiau populiarios?*

Mokiniai pažiūrėti šį Marijono Mikutavičiaus atliekamos dainos „Aš tikrai myliu Lietuvą“ vaizdo įrašą: <https://www.youtube.com/watch?v=3bH-pnp9xwI> ir atsako į klausimus: *kokios vertybės pristatomos? Kiek prie žinios veiksmingumo prisideda, kad ją perduoda žinomas atlikėjas? Ar tai daro poveikį, ar sustiprina žiūrovo nacionalinę tapatybę?*

Diskusija „**Žurnalistų 2-ajame ratelyje**“: **kokie vyrų ir moterų įvaizdžiai yra stereotipiniai ir kaip jie formuojami?** Diskusija organizuojama pagal mokymo(-si) metodą „Žinių ratelis“ (žr. *Ugdymo metodai*). Kita mokinių grupė nagrinėja potemę *Medijos ir stereotipai* (Teorinė medžiaga, 4-5 p.). Kad diskusija „įsižiębtų“, jiems siūloma pažiūrėti šiuos trumpus vaizdo įrašus:

<https://www.youtube.com/watch?v=HUA0C8K8 ug> (apie vyro įvaizdį);

<https://www.youtube.com/watch?v=EwAi6KHIYck> (apie moters įvaizdį, pakanka peržiūrėti iki 4.10 min.);

<https://www.youtube.com/watch?v=qNX1256eVw8&t=152> (apie kitos rasės stereotipus).

Užduodami įvadiniai klausimai, kurie pagyvins diskusiją ir padės nenukrypti nuo temos: *Kokias žinias nori perteikti šie pavyzdžiai? Diskutuodami atkreipkite dėmesį į laidos pobūdį, pavadinimą, laidos vedėjų parinkimą (pvz., amžius ir lyties atžvilgiu), aprangos stilių, pristatymą, atributus, kurie siejami su laida. Kurie pranešėjo(-s) bruožai išryškunami ir kodėl? Kokius rasinius*

stereotipus stengiasi sulaužyti vaizdo įrašo kūrėjai? Diskutuodami taip pat atkreipkite dėmesį į žinios autorių, veikėjų, dalyvaujančius laidoje, jų reakcijas, elgesį.

Diskusija „**Žurnalistų 3-iajame ratelyje**“: **Ką reiškia saviraiškos laisvė ir demokratija, ar viešai galima skelbti apie viską?** Diskusija organizuojama pagal mokymo(-si) metodą „Žinių ratelis“ (žr. *Ugdymo metodai*). Trečioji mokinių grupė nagrinėja potemę „Žiniasklaida, saviraiškos laisvė ir demokratija“ (žr. *Teorinė medžiaga*, 6, 7 p.). Kad mokiniai aktyviai dalyvautų diskusijoje, mokytojui siūloma parodyti jiems šią vaizdinę medžiagą:

- J. Assange ir E. Snowdeno nuotraukas ir paklausti, ar mokiniai žino, kas yra šie žmonės:

http://lt.wikipedia.org/wiki/Julian_Assange;

http://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Snowden;

- informacija apie „WikiLeaks“ veiklą pateikta teorinėje medžiagoje (4 psl.). Mokiniam galima pasiūlyti ieškoti papildomos informacijos apie „WikiLeaks“ internete. Vienas iš šaltinių apie „WikiLeaks“ galimybes ir pavojus, kurių galima siūlyti nagrinėti mokiniams, yra Leonido Donskio pasisakymas: <http://www.donskis.lt/v/lt/1/1 /538>.

Užduodama įvadinį klausimų, kurie padės „įžiebt“ diskusiją: *Kaip vertinate WikiLeaks ir E. Snowdeno atvejus – įslaptintų dokumentų pavišimas daro gerą ar blogą įtaką demokratijai? Kaip vertinate E. Snowdeno buvimą Rusijoje dabartinių įvykių kontekste? Kiek jo veikla pasitarnavo demokratijai? Aptarkite santykį tarp demokratijos ir saviraiškos laisvės, surašykite „už“ ir „prieš“, vėliau pristatykite diskusijos rezultatus.*

Diskusija „**Žurnalistų 4-ajame ratelyje**“: **Kam tarnauja socialiniai tinklai – pilietiškumo ugdymui ar propagandai?** Ketvirtoji mokinių grupė nagrinėja potemes „Socialiniai tinklai – pilietiškumo ugdymo platforma“ ir „Socialiniai tinklai gali tapti propagandos įrankiu“ (žr. *Teorinė medžiaga* 5, 6 p.). Diskusija organizuojama pagal mokymo(-si) metodą „Žinių ratelis“ (žr. *Įvadas. Ugdymo metodai*. 18 p.). Užduodami įvadiniai klausimai: *Ar teko susidurti su pavyzdžiais, kai socialiniuose tinkluose skleidžiama informacija skatino pilietiškumo nuostatas? O kur paskelbta informacija turėjo ideologinį atspalvį, reiškė propagandines idėjas?*

Vyriausiųjų klasių mokiniams galima parodyti vaizdo įrašą apie JAV karių elgesį Irake: <https://www.youtube.com/watch?v=13qWADMfQnQ> (*Dėmesio! Turinyje yra sukrečiančių vaizdų, kurie rodo žymių demokratijos pažeidimų!*). Konkretesni įvadiniai klausimai: *Kaip manote, ar dera žiniasklaidos priemonėms rodyti pasiskelbusios Islamo valstybės (ISIS) vaizdo įrašus, nuotraukas,*

kuriose rodomi susidorojimai? Ar tai padeda demokratijos sklaidai, ar sėja baimę ir provokuoja teroristinės organizacijos atsaką į JAV karių veiksmus? Diskutuojama ratelyje.

Diskusija „**Žurnalistų 5-ajame ratelyje**“: **Ar būtina saugoti praeities paveldą ir kodėl?** Penktoji mokinių grupė nagrinėja temę „Medijos – istorinio paveldo ir nacionalinio tapatumo saugotojos“ (žr. *Teorinė medžiaga*, 5 p.). Diskusija organizuojama pagal mokymo(-si) metodą „Žinių ratelis“ (žr. *Įvadas. Ugdymo metodai*. 18 p.). Mokiniai raginami pasvarstyti apie medijų turinį Lietuvoje: *Kiek skirtingų požiūrių galite rasti apie tautos savimonės ugdymą? Kiek apie tai diskutuoja politikai, mokslininkai, kultūros kūrėjai ir kiti? Kokios medijos tai padeda skleisti?*

Kad diskusija būtų pakurstyta, mokiniams galima pateikti daugiau informacijos:

- pavyzdžiui, apie Gulago istorinį muziejų Rusijoje, kuris priverstas užsidaryti;

<http://www.themoscowtimes.com/article.php?id=516920>

<http://www.ibtimes.co.uk/russia-perm-36-gulag-museum-forced-close-its-doors-novorossiya-museum-open-1490496>

- arba parodyti vaizdo įrašą, kaip griunami muziejai Irake ir istorinės šventovės, bibliotekos Timbuktu (Malyje);

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31660944>

<https://www.youtube.com/watch?v=Vm1JLibsn5Q>

Probleminis klausimas: *kodėl autoritariniai režimai, teroristinės jėgos naikina istorinį, nacionalinį paveldą?*

Po diskusijų „Žurnalistų rateliuose“ mokinių grupių atstovai pristato klasei diskutuotą temą bei diskusijos rezultatus.

Pastaba: kitas šio metodo organizavimo būdas, kai kiekviename „Žurnalistų ratelyje“ aptariamos visos penkios diskusijų temos ir bendrai aptariami diskusijų rezultatai.

Apibendrinamoji užduotis po diskusijos. Siūloma mokinių grupėms apmąstyti diskusiją ir reflektuoti savo dalyvavimą joje. Skiriama užduotis, kad mokiniai galėtų praktiškai pritaikyti per diskusiją išgirstas mintis ir žinias apie medijų įtaką visuomenei. Štai keli apibendrinamosios užduoties pavyzdžiai:

- Įsivaizduoti situaciją ir parašyti straipsnelį: „Gyvenimas be interneto, bibliotekų, spaudos, televizijos, muziejų atrodytų kaip...“ (galima rašyti pusiau rimtai, pusiau juokais). Toks „gyvenimas iki interneto“ daugeliui žmonių tebėra realybė. Kaip sužinotume apie įvykius pasaulyje? Kaip priimtume sprendimus (už ką balsuoti, ką pirkti, kuo domėtis)? Kokių medijų labiausiai

trūktų? Ką prarastų visuomenė?

- Parengti lankstinuką ar vaizdinę pateiktį: „Skelbiama socialinė pilietinė akcija...“ Mokiniai pristato, jei jie kada nors prisidėjo skleidžiant žinią apie tokią akciją socialiniuose tinkluose, o galbūt patys buvo surengę/norėtų surengti tokią iniciatyvą, kaip vykdytų informacijos sklaidą.

Literatūra:

- Mik Rummet. <https://mik.statensmedierad.se/finna-analysera-kritiskt-vardera-information>
- Making Change. Nordic Examples of Working Towards Gender Equality in the Media”. Maria Edström & Ragnhild Mølster, eds. Nordicom, 2014
- Media education. A Kit for teachers, students, parents and professionals. UNESCO, 2006
- Understanding Media and Culture: An Introduction to Mass Communication. Jack Lule, Lehigh University. Saylor foundation. www.saylor.org
- James W. Potter. Media Literacy, 2005. Sage publications.
- Good Media Literacy. National Policy Guidelines 2013–2016. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland, 2013
- Media and Information Literacy. Curriculum for Teachers. UNESCO, 2011
- Pedagogies of Media and Information Literacy. UNESCO, 2012
- Media and Information Literacy and Intercultural Dialogue. International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Nordicom. 2013